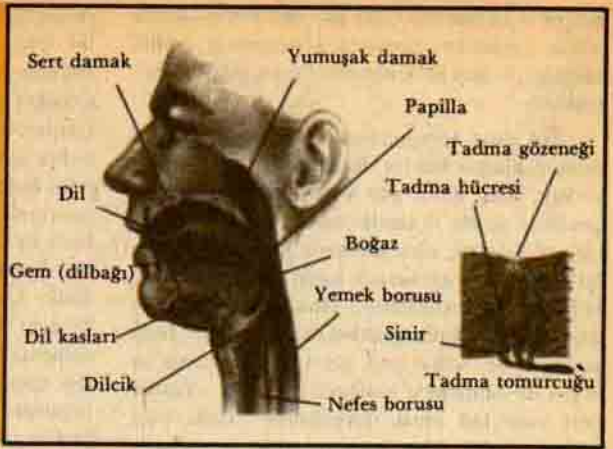

BEN EROL'UN DİLİ'YİM

J. D. RATCLIFF

Ben ailenin hemen hemen kendisinden bahsedilmesi unutulmuş bir üyesiyimdir.

Zaman zaman Erol beni ağzından dışarı uzatır ve aynada kontrol eder. O bunu yaparken niçin yaptığını ve ne aradığını da pek bilmez. Eğer olağanüstü birşey görürse, buna muhakkak ki bir hayli yanlış mânalar da verir. İşte bu onun hakkımda duyduğu ilginin de sonu olur. Bununla birlikte ben yalnız 10 santimetre uzunluğunda ve 60 gram ağırlığındayım ve gözden uzak bir yerde bulunurum. İşte ben Erol'un diliyim.

Genellikle bana özel bir önem verilmez. Gözlerle, kulaklarla mukayese edilecek olursam, intibaim pek de iyi değildir. Benim tadma duygum, beş duyu arasında en fakir yiğen olarak söylenir, amma bu haksızlıktır. Erol'u bensiz düşünebilir misiniz, düşünün bizez. Benim Erol'un ağzından dışarı uzandığımı ve hafifçe dişlerinin arasına kilitletiğini ve bu durumda onun konuşmaya çalıştığını, bir an için gözönüne getiriniz. Bu durumda onun ağzından çıkan şeyler hemen hemen anlaşılır.

Benim, bazı hayvan dilleri kadar fazla marifetli olmadığım doğrudur. Kurbağa dilinin yapabildiği gibi sinekleri belki yakalayamam. Yahut bir yılanın dilinin yapabildiği gibi karanlık bir kovukta yol bulmaya yardım edemem. Bununla beraber çeşitli işler görebilirim. Çiğnemeye yardım ederim. Yiyeceğin ağız içinde yuvarlanmasına ve iyi bir şekilde, bir düzeyde ezilmesine ve midenin kabul edeceği bir şekli almasına yardım ederim. Ben aynı zamanda işe yarar bir kürdan rolünü de oynar ve böylece civarımın temiz her türlü yiyecek kalıntılarını arınmış olmasını da sağlarım. Aynı zamanda hislerimi belirtirim. Örneğin Erol'un çocukları bir hayret veya hoşnutsutluklarını belirtmek istedikleri zaman dillerini çıkarırlar.

Benim en önemli ve karışık görevim yutmaya yardım etmektir. Bunun için, ön kısım ve

ağzımın tavanını teşkil eden ve sert olan damağa doğru bastırır, sonra arka kısmını kanburlaştır ve yiyeceği boğaza giden geçide doğru kaldırır ve buradan da boğaza iter. Bu hareket her ne kadar oldukça basit görünürse de, bu aslında bir takım hareketlerin ahenkli bir şekilde birbirine uymasıdır. Bu hareketler sinirlerle idare edilir ve gayet karışık kaslarla da bilfiil yapılır. Erol daha ana karnından doğmasıyla birlikte bu işi bilir ve yutma refleksinin yaşantı için ne kadar önemli olduğunu da bilir.

Konuşma da başka bir şeydir. Ben olağanüstü bir sinir ve kas oluşumunun gerektirdiği eğitimi görürüm. Erol daha bir bebek iken, yani iki yaşına gelinceye kadar, henüz basit kelimeleri bir araya getiremezken, tecrübelerle öğrendiği bazı sesleri çıkarabilir. Bugün ben yorulmaz bir cimnastikçiyimdir ve çok çeşitli ve karmaşık cümleleri konuşabilirim. Örneğin Erol bir cümle ile benim ne çeşit akrobatik hareketler yaptığımı hakkında bir fikir edinebilir. O konuşurken benim hareketlerime bir dikkat ederse, hareketliliğim hakkında şaşırır kalır.

Onun başka şeylere de dikkat etmesi lâzımdır. Ben devamlı olarak hakikî bir düşmanla karşı karşıyayım ki bunlar da dişlerdir. Bunlar beni hakikaten yaralayabilirler. Fakat ben olağanüstü çevik ve aldaticiyimdir. Daima onların yolundan uzak dururum, fakat bazan da onlar tarafından ısırılırm.

Aslında ben mukozalı bir membran'ımdır (zar) ve karmaşık bir kas ve sinirler sistemini kapsarım. Üst yüzeyim papilla denen küçük çıkıntılarla kaplıdır. Bunların bir kısmı tadma tomurcuklarını kapsar. Bu tadma tomurcukları da, tadma duygusunu alan, tadma hücrelerinden teşekkül eder. Alt tarafımda frenulum (gem) denen küçük bir kordon vardır. Bu kordon çok kısa olduğu zaman normal hareketimi kısıtlar,

ben de o zaman dili bağı olurum. Böyle olanlar bütün yaşantıları boyunca konuşmakta zorluk çekerler. Bugün bu kusur ameliyatla düzeltilebilmektedir.

Tad alma tomurcuklarım, mikroskopik gül tomurcuklarına benzer. Bunların tad alma faaliyetleri, koku alma gibi kimyasal bir işlemdir. Şaşılacak şeydir ki bunlar benim üst yüzeyimde bulunduğu gibi, aynı zamanda alt tarafımda da bulunur. Yakın zamanlara kadar bilim adamları, tad alma tomurcuklarımın tamamıyla, bir harita gibi, hudutlandırılmış olduğunu sanırlardı. Tuzu uç kısmımla, tatlıyı orta, acıyı arka kısmımla ve ekşiyi da yanlarımla aldığımı sanırlardı. (Bunlar dört esas tad alma duygularıdır. Sanki esas renkleri teşkil eden kırmızı, mavi ve sarının binlerce çeşit renkleri ve renk tonlarını meydana getirdiği gibi, bunlar da binlerce çeşit tad almayı meydana getirmektedirler.) Fakat araştırmacılar yanılıyorlardı.

Bu tad alma tomurcukları yalnız bana ait şeyler olmayıp, aksine bunlar, Erol'un ağız boşluğu içerisine yayılmış durumdadırlar. Ekşi ve acının asıl tad alıcıları ağızın tavanındaki yumuşak ve sert damakların birleştiği yere yakın bulunurlar. Eğer Erol damağını kapatan bir proteze sahipse bu tomurcuklar kapanır ve yenen şeylerin pek o kadar tadını almaz. Elma pastası ekşimtrak tadını kısmen kaybeder. Çay ve kahvenin de hakim hassası olan acımtrak lezzeti daha az hoş gelir. Tuzlu ve tatlı için gerekli tomurcukların çoğu dilin üzerine raslarsa da bunlardan bir kısmı da başka yerlerde, özellikle boğazın üst tarafında bulunur.

Yiyeceğin tadı alınabilmesi için, önce sulandırılması ve öğütülmesi gerekir. Buna dondurma yerken de gerek vardır. Çünkü dondurma ağızda eriyinceye kadar hemen hemen tatsızdır. Fakat bir defa eridikten sonra tomurcukların tadma alıcılarına bulaşır ve ufak bir elektro-kimyasal cereyan hasil olur ve bu da beyindeki sinirler aracılığı ile beyin içindeki tad alma terminallerine ulaşır. (Ekşi, acı ve tuzlu tadlar veren başka impulslar da aynı şekilde beyine ulaşır.) Tıpkı bir palet üzerinde karıştırılmış renkler gibi bu mesajlar birbirine karışık olarak beyine ulaşır ve ben bu bilgilere göre kararımı verir, bu dondurma hakikaten nefis, derim. Uzun bir süre bütün yiyeceklerin insanlar üzerinde aynı şekilde tad duygusu uyandırdığı sanılırdı. (Duyma ve görme insandan insana çok değişiklikler gösterdiği eskidenberi bilinmekte idi.) Bugün tadma duygusunda da çok büyük ayrıntılar olduğu sonucuna gitgide daha açık bir şekilde varılmaktadır. Bir kimseye ıspanak çok hoş gelebilir, başka birisinin

de hiç hoşuna gitmeyebilir. Öteki birçok yiyecekler için de durum aynıdır. Çeşitli kimyasal noktalar insanlarda çeşitli etkiler yaratmaktadır. Örneğin sodyum banzonat (benzoik asidin tuzu) bazılarında tatlı, bazılarında ekşi, acı, tuzlu veya tatsız gelebilir. Böylece rokfor peynirini siz çok nefis bulduğunuz halde, bazı kimseler de bunu sevmiyorlarsa buna şaşmamak lâzımdır. Önceleri bana da hoş gelmeyen şeylere bugün alışmışımdır. Birçok büyükler sevdiikleri halde, bebekler bütün kaymağını sevmeyizler. Bu gibi şeylere, örneğin bibere, baharata, acı peynire ancak zamanla alışabilmişimdir. Ben birşeyi öğrendikten sonra bir daha unutmam. Vücutun öteki organları aksine yaşlılığa da dayanıklıyım. Erol'un görme ve işitme duyguları azalmakta ise de, tadma duygusu azalmamaktadır. O doksan yaşına geldiği zaman da on yaşında olduğu gibi yine etli kuru fasulyenin lezzetini almakta devam edecektir.

Daha önce de belirttiğim gibi Erol zaman zaman beni muayene eder. Eğer biraz paslı görünürsem bunu bir sindirim bozukluğuna veya daha kötü birşeye yorar. Aslında buna pek gerek yoktur. Bir çok öldürücü hastalıklara tutulmuş olan kimselerin dilleri temiz olabilir ve öte yandan bu gibi hastalıkla ilgisi olmayan bir çoklarının da dilleri yeşil - beyaz bir tabaka ile örtülmüş olabilir. Dilimin üzerindeki örtü denen şey "pas" yüzeyindeki yemek kalıntıları ve bir takım yaşlanmış hücreler olabilir ki, bunlar papilla'lar arasına sıkışıp kalmışlar ve belki de mikropların hücumuna uğramışlardır. (Bunlar aslında kazılıp atılabilir.) Ağzından nefes alanlar bu durumla daha sık karşılaşılır.

Bununla beraber dil'e "hastalıkların aynası" da denmektedir ve vücudun herhangi bir yerindeki bozukluğu ifade edebilir. Anemi Pernisyozen denen öldürücü bir kansızlık hastalığı beni kırmızı siğir eti gibi bir görünüşte ve pelte gibi yapar. Sarılık bana yeşilimsi bir renk verir. Bir çeşit vitaminsizlik hastalığı olan Pellagra hastalığı da beni ateş kırmızısı hale sokar. Bazı mantarlar da rengimi karartır.

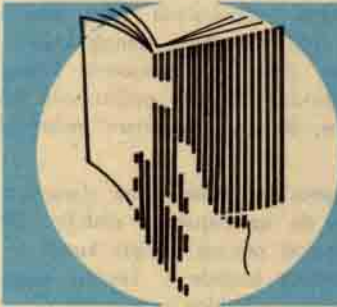
Benim kötü hastalıklarımın birisi de, Disgusia denen hastalıktır. Bunda tad alma duygum bozulur. Şeker kötü bir tad verir. Et dayanılmayacak bir lezzet verir. Çikolata tuzlu bir tad, buna karşın uskumru balığı tatlı bir lezzet verir. Bu herkesce bilinen ve geniş çapta tanınan karışıklık vücutta tutya eksikliğinden ileri geldiği kanısı vardır. Bu tutya, ya yenen yemeklerde çok az bulunmakta ve sindirim yolu ile bu eksiklik duyulmakta veya başka hastalıklar nedeniyle bu madde yok olmaktadır. Bu hal ilaçlarla veya

yemeklerle telâfi edildiği takdirde tad alma duygusu geri gelir. Başka bir hastalığım da hipogusia hastalığıdır ki, bu da yiyecek ve içeceklerden aldığım lezzeti azaltır. Bu hastalıkta birçok yiyecekler lezzetsizdir. Rostu yemek, yumuşak bir lâstik çiğniyor hissi verir. Portakal lezzetsiz bir jelâtin tadı verir. Tatlı şeylerin tadını almak için, Erol'un sabah kahvaltısında kornfleks'e ve içtiği çaya çok miktarda şeker koyması lâzımdır. Bu hastalığa birçok şeyler neden teşkil edebilir ki, bunlar benim tad alma tomurcuklarımla görünüşünü ve faaliyetini değiştiren faktörlerdir. Bazı olağanüstü hallerde tad alma duygusu tamamiyle kaybolur. Tabii bu halde olanların morali çok bozulur ve bunlar anılar ve

şunu kabul ederler ki tad alma duygusu öteki duygular arasında insana ençok zevk verenidir.

Hakikaten insanı şaşırtan bir husus varsa o da bu kadar hizmet gören bir organın o kadar aşağı düzeyde bir önem taşımasıdır. Normal şartlar altında Erol bana, onun sağlığı için o kadar önemli olmayan saçından veya parmak uçlarındaki tırnaklarından daha az ilgi duyar. Fakat sanırım ki bunun için de elimden birşey gelmez. Ancak yılmadan, yorulmadan görevimi başarmaya çalışırım ve ona tad almadığı, konuşmada yaşıntısı boyunca yine de hizmet ederim.

*READER'S DIGEST'ten
Çeviren: Galip ATAKAN*

YAŞAMAK veya VAR OLMAK

Stuart CHASE

Onümüzde hayatın değerlerini ölçen sanki bir ölçek var. Bu ölçeğin herhangi bir yerinde ise, —belki de pek net olmayan— bir çizgi... Bu çizginin altı, kişinin şu veya bu şekilde "var oluşunu", üstü ise "yaşayış"ını gösteriyor. Hayatta olmak, gerçekten yaşıyor olmak ne demek? Hayatın başkaları için ne anlam taşıdığını değil ama benim için ne demek olduğunu biliyorum; değerlendirebilmek için kendimce bir metod da buldum.

Her gelen günün yaşadığınız saatlerinin yanına "artı", ölü saatlerinin yanına "eksi" koyun; yaşanan saatleri yaşatan, ölü saatleri öldürenin ne olduğunu böylece bulun. Böyle bir analizle hayatın gerçeğini bulup çıkarmak mümkün mü? Şair, "Hayır..." diyecektir ama ben bir muhasebeciyim ve sadece boş zamanlarımda şair yazırım.

Notlarım yaşadığımı hissettiğim onbir ve sadece var olduğumu hissettiğim altı durumun sınıflandırıldığını gösteriyor. Bu durumlar, belirtmek gereksiz ama, yine de söyleyim, tabii belli başlı olanları. Ayrıca, analiz edilemeyecek kadar belirsiz durumlarla da karşılaştım. Onbir "artı" reaksiyonum şunlar:

Bir şey yaratırken —örneğin bu makaleyi yazarken, bir resim karalarken, ekonomik bir

teori üzerinde çalışırken, bir kitaplık yaparken— yaşıyor gibiyim.

Sanat, bana hayat veriyor. İyi bir roman, bazı şiirler, resimler ve operalar, pek çok binalar ve bilhassa köprüler beni o derece etkiliyor ki, artistin kanını adeta kendi damarlarımda hissediyorum.

Dağlar, deniz ve yıldızlar —binlerce şairin bütün eski konuları— beni yeniden canlandırıyor. Ancak, sanatla ilgili olunca, işlem, otomatik olmaktan da çıkıyor. Ben —ki bazen denizden nefret etmişimdir— bunları gördüğüm zaman genellikle kendimi var oluş çizgisinin üzerinde hissedirim.

Aşk hayattır; canlıdır ve kuvvetlidir. Kişinin arkadaşına duyduğu sevgi de benim için gerçek bir duygudur.

İyi bir sohbet, iyi bir tartışma içindeyken yaşarım. Benim için gerçek olan fikirler üzerinde durmak, bana bir çeşit canlılık verir.

Tehlike içindeyken yaşarım —örneğin— dağa tırmanırken.

Çok fazla üzüntülüken yaşadığımı iyice hissedirim.

Spor yaparken yaşarım —tercihan açık hava da yapılanlarda— yüzmek, kızak ve kayak